

מלמדות על הלך-הרוח שהביא לתוצאות אלו ומיטיב להסביר את יחסי-הכוחות במדינה כיום.

מ. ג.

איגרות ב. כצנלסון

ברל כצנלסון הוא בלי ספק ההיסטוריון האינטלקטואלי של מה־שקוראים "תנועת" הפועלים הארצישראלית. אם ברסלבסקי, רוזנשטיין, יבנאלי ועוד הגם היסטוריוגרפים אשר ניתחו את התנועה מבחינה סובייקטיבית ובהירו להם את המסמכים היפים לסברור־תיהם ההיסטוריות שלהם, הגה כצנלסון שפך, כמדומה, אור לראשונה על הסוציולוגיה של הפועל הארצישראלי.

ב. כצנלסון היה אמנם כמין "רבי" חסידי של אותה תנועה, אך כיון שניגש לניתוח היסטורי התעלה מעל דוקטרינות, דוגמות

עודנה ההגשמה הצבאית, הזכות למות מות־קדושים־גיבורים; המלחמה בבריטים בכל תנאי, אף אם סופה אבדן שמונים אחוז מן הטריטוריה הלאומית ושלטון "משפטי־הפעור־לה" מאתמול על הנותר.

נוכח עירון אידיאליסטי זה, שאכן יש בו כדי לעורר פליאה והשתוממות, מגלים יריבי ה"ארגון" פיתחון ריאליסטי מובהק, המרנות נוקשה וראצינגולית. ובעוד ה"ארגון" מנגן את מיטב ה"מנגינות" במשתה־החירות, עומד כילד טוב בעמדות־מגן, פורץ ליפו ועושה כמיטב יכלתו להלצה מידי צר ואויב — חוטפים ה"מוסדות המוסמכים" לעצמם את כל ה"עוגות", של ההווה ושל העתיד.

התעורות הניתנות בכרך זה של "במחותרת"

* מנחם בגין: במחותרת, כתבים, כרך ד'; הוצאת "הדר", 192; 333 עמ'.

משרד ראשי:

תליאביב, רח' הריסני 1, טל. 67561/8

סניפים: ירושלים. חיפה. באר־שבע. אילת

„אני נמשך אל אותם העקשנים, כמוכן לא אל עקשני המלל, העסקנים הציוניים, תעמל־נים ורעשנים, אשר אצלם הפורגמה והפרא־זיולוגיה הציונית מחפות על כל צרותינו, אלא אל אותם עקשנים — עמלים מכל המי־נים. גם פועלים, גם מורים, גם פקידי בתי־מסחר, גם בעלי מלאכה, אשר השליכו הכל מאחורי גורם, כדי לנסות ולהתחיל בחיים אחרים, כדי להיפטר מן הגלות, כדי לחיות בניסוי עצמם.“ (ע' 69).

על העבודה הוא כותב בשמחה מיוחדת־במינה, בהרגשת־חג דתית כמעט. „המעבר האישי לעבודה גופנית היה בהכרח צו חיים“ (מתוך כתבים, כרך י"א, מצוטט כאן בע' 113). הוא מגשים את „דת־העבודה“ הגרדוניסטית, שהיא תורה אינדיבידואליסטית, מעין תיראפיה אישית במסגרת קולקטיבית.

והנה, בתוך חדות העבודה — ייאוש. „אור וצל משמשים כאן בערבוביה, ומשמ־עות עמוקה יותר גודעת לה לגבי כל מה שאני רואה ותופס בארץ־ישראל. תקוה ויאוש. אין קווים מובדלים. תמיד הם שלובים יחד, ולעתים קרובות לא ניתנים להפרדה.“ (מכתב אל שרה שמוקלר ולאח מרון, 1909, ע' 118). ברל היה מבעלי הייאוש הגדול, „הברנר“, אותו ייאוש „יהודי־די“ עמוק כדיכך שאתה „יכול לגעת בו בידך“. ברל עובד בארץ־ישראל ומאמין בעבודה ובגאולת־הארץ, ומה הוא רואה? — יחידים מגיעים, „הציונות המעשית“ שלו מתגשמת על־ידי יחידים, לא על־ידי המון־נים. ושוב, אפוא, במכתב אל שמוקלר ומרון (1909), הוא כותב: „ככה אתה עובד ומרגיש כמה מועט, כמה מבוטל חלקנו כאן...“ (ע' 122).

בהרצאותיו מתקופה מאוחרת בהרבה (שנת 1929) הבדיל ברל, כפי שמעיר המלביח־ד, י. שרת, בין שני מיני יאוש: „הייאוש המת־גנדר והנהנה“ ו„הייאוש המפרה והיוצר“. ברל משתייך, עם ברנר, לקבוצה השניה. את אחד־העם, לעומת זאת, משייך הוא לחוג הראשון של המתיאשים.

דווקא המכתבים מתקופת כינרת ועינ־גנים

ופרוגרמות (מטבעות שגורות, אנב, בין־אנ־שיה וראשונה של ה„תנועה“). ברל קם לנפץ ולנתוך את התיאוריות הסוציולוגיות של כמה וכמה אסכולות. בוויכוח עם ה„מת־בוללים“ שבסוציאליסטים היהודים, למשל, מוכיר ברל (ר' פריקס בתולדות תנועת־הפועלים הא"י, כתבים, כרך י"א) שכאשר ראה ה„בונד“ בפועל היהודי נדבך נוסף למהפכה הסוציאלי־דמוקרטית ברוסיה ראה ברל את הפועל כיהודי בראש־וראשונה. הפועל היהודי, טוען ב. כצנלסון ומספר, לא שעה לכרוזות ופרוגרמות שהוציא ה„בונד“ ברוסית; החייט והתופרת היהודיים דאגו לחלה לשבת ובגד לחג ופת לתינוק, ולא למהפכה הבינלאומית נוסח מארקס ופלי־כאנוב.

הזרם הסוציאליסטי בציונות מראשיתו היה תנועה של יחידים, של בודדים, ולא של המונים; תנועה של משכילים, חובשי ספסל־האוניברסיטה, ופועלים משכילים מסוגם של סמואל גומפרס בארה"ב וקיר הארדי באנגליה — לכל היותר: תנועה של פועלים כשירים, מאומנים, שאף הם לא קמו בהמון־ניהם לעקור לארץ־ישראל העותומאנית.

באיגרות מן השנים 1907־8 (עד לבוא ארצה) מתגלה אינדיבידואליסט לוחט, משכיל יחיד־לנפשו המחפש גאולה אישית ועצ־מית ופתרון בדרך ההגשמה האישית: „ברצוני לנסוע לארץ־ישראל. ברצוני לעשות משהו. ברצוני לחיות אישם [ההדגשות שלי כאן ולהבא — ע. ס.] ניצוץ קטן, אך את נפשי אין לכבות“ (מכתב אל אחיו, ח. כצנלסון, 1908, ע' 69). מתוך שאינו מחפש פתרון אינטלקטואלי כי אם אישי וחי, הריהו מתקרב אל י. ח. ברנר וא. ד. גורדון, שהוא מעריצם. נמשך הוא אל האסכולה הנציאנית־ברדיצ'בסקאית, החיפוש האינדיבידואלי־הנטרליסטי ולא החיפוש אחר דוקטרינות, תיאוריות, „סטיכיות“ וכו' מבית־מדרשם של מארטוב, בורוכוב וזיטלובסקי.

* ברל כצנלסון: איגרות תר"ס—תרע"ד (1900—1914); הביא לדפוס: יהודה שרת; הוצאת עם עובד, 191; 621 עמ'.

ציות והסתדרותיות, שאינן מוסיפות לפועל לא כוח ולא כבוד". (ע' 547)

המלביה"ד, יהודה שרת, עשה עבודה מופתית. ש. יבנאלי, שטיפל בשעתו בכתבי כצנלסון, עבד מתוך אהבה אך במפורז, במקוטע, ללא ארגון וללא מתכונת, וכך נשאר הכתבים פגומים עד היום. היפוכו הגמור בשיטת ההערות וההארות של י. שרת, הראייה לכל שבה. כל מכתב מלווה הארות והסברים מפורטים, והגישה בכללה היא מדעית ומתוקנת. אילו ראה מישהו לחזור ולהוציא את כתבי ברל כצנלסון, המוטלים בערבוביה ב"ב הכרכים המפורסדים, טוב־טוב היה לו שיטיל אף מלאכה זו על איש כיהודה שרת.

ע. פ.

(14—1910) מעניינים פחות מאלה שמן התקרר פה 9—1900. בזו הראשונה אתה פוגש בברל האדם, האינטלקטואל הלוהט, האינדיבידואליסט, ואילו מ־1910 והלאה כבר פוגשים אנו בברל העסקן, בארגונים, בוועדים ובהסתדרות כללית. כאן מתחיל להתגבש ברל כאבי הרעיון של הסתדרות־העובדים הכללית, הגלחם בפארטיקולאריזם של „אידיים" שונים מאסכולות פועלי־ציון, הפועל־הצעיר, פועל־צ'שמאל, הקיבוץ הארצי ועוד. במכתב אל ישראל גלעדי (1914), ראש ועד „השומר", הוא כותב: „בוועידה האחרונה של פועלי יהודה ושומריה נתקבלה החלטה פה־אחד שכל קבלת עבודות ישוביות צריכה לעבור דרך ועד ההסתדרות הכללית. באופן זה חשבנו למנוע כל מיני התחרויות קיבור